

Hành trình tìm về dấu vết Phật giáo cổ đại ở Maldives

ISSN: 2734-9195 15:30 13/10/2026

Rời Maldives, đọng lại trong tôi không chỉ là sắc xanh miên man của biển cả, mà là niềm tri ân duyên lành được chạm vào một chương lịch sử rực rỡ nhưng trầm lặng, nơi Phật pháp từng đơm hoa giữa lòng đại dương gần hai ngàn năm trước.

Nhắc đến Maldives, hầu hết du khách đều nghĩ ngay đến thiên đường nghỉ dưỡng với biển xanh ngọc bích, những rạn san hô rực rỡ và các khu resort sang trọng nằm rải rác trên hàng ngàn đảo san hô.

Ngược dòng lịch sử, mọi việc thú vị hơn rất nhiều, chuyến đi khảo sát đầu thu 2026 của tôi không dừng lại ở việc thưởng ngoạn thiên nhiên hay trải nghiệm các trò chơi độc đáo, mà may mắn mỉm cười khi mở ra một nhân duyên đặc biệt - cơ hội tìm hiểu về lớp trầm tích lịch sử Phật giáo lâu đời ẩn dưới những lớp cát trắng và nền kiến trúc đá san hô cổ xưa của quốc đảo này.

Chuyến hành trình quay lại Maldives không bắt đầu từ những tờ quảng cáo rực rỡ về những khu resort sang trọng hay làn nước biển xanh ngọc bích trải dài

đến tận chân trời.

Mối nhân duyên đặc biệt ấy lại khởi nguồn từ cuộc trò chuyện giàu cảm hứng với bà Trịnh Thị Tâm, Đại sứ Đặc mệnh Toàn quyền Việt Nam tại Sri Lanka kiêm nhiệm Cộng hòa Maldives. Trên cương vị ngoại giao kết nối hai quốc đảo vùng Nam Á, những chia sẻ sâu sắc của Đại sứ đã mở ra góc nhìn hoàn toàn mới: Maldives không chỉ là “thiên đường nghỉ dưỡng” hiện đại mang đậm bản sắc văn hóa Hồi giáo, mà dưới những rạn san hô ngàn năm ấy còn ẩn chứa “không gian” trầm tích lịch sử linh thiêng, nơi Phật giáo từng bén rễ, phát triển rực rỡ và để lại dấu ấn sâu đậm trong suốt hơn mười thế kỷ.

Ấn tượng đầu tiên khi đặt chân đến Male hay các hòn đảo dân sinh của Maldives là không gian văn hóa Hồi giáo thuần khiết và trang nghiêm.

Tiếng xướng kinh vang vọng từ những tháp đường vào các giờ cầu nguyện, những bộ trang phục truyền thống kín đáo cùng lòng hiếu khách ôn hòa của cư dân địa phương vẽ nên bức tranh hoàn chỉnh về một quốc đảo Hồi giáo trọn vẹn. Thế nhưng, chính sự gợi mở từ chuyến công tác và góc nhìn ngoại giao văn hóa của Đại sứ Trịnh Thị Tâm đã thôi thúc tôi vượt lên trên những trải nghiệm du lịch thông thường để bước vào một cuộc tìm kiếm dấu vết của quá khứ - nơi Phật giáo từng phát triển rất huy hoàng.

Tìm hiểu về Maldives dưới thời kỳ Phật giáo giống như việc lật mở cuốn cổ thư bị vùi lấp dưới cát mịn đại dương, nơi từng nhịp sóng vỗ đều mang theo hơi thở của lịch sử cổ đại.

Hành trình khám phá di sản Phật giáo của tôi bắt đầu từ đảo Kaashidhoo, nơi tọa lạc quần thể Tu viện Kuruhinna Tharaagandu. Đứng trước những nền móng kiến trúc được đục đẽo công phu hoàn toàn từ đá san hô khô, người ta không khỏi xúc động khi hình dung về một không gian tu học thâm uất cách đây hơn 1.500 năm.

Các cuộc khai quật khảo cổ đã phát hiện tại đây không chỉ nền tháp, bể nước rửa nghi lễ mà còn một khối lượng lớn vỏ ốc cowrie - loại tiền tệ giao thương cổ đại của vùng biển Ấn Độ Dương. Chi tiết này minh chứng cho một thực tế lịch sử sinh động, Tảng đoàn Maldives thời bấy giờ không tách biệt khỏi thế giới, mà là một phần gắn kết chặt chẽ với đời sống kinh tế và mạng lưới thương mại hàng hải quốc tế.

Tiếp tục hành trình qua các Atoll (quần đảo san hô), sự hiện diện của Phật giáo ngày càng lộ rõ qua những di tích rải rác. Tại đảo Thoddoo, bảo tháp Thoddoo Dhaagaba từng lưu giữ những nét kiến trúc mang phong cách nghệ thuật Phật giáo Nam Á sơ kỳ.

Những thông tin hữu ích từ Ông Adam Basam, chúng tôi được biết đảo Fuvahmulah ở phía Nam, gò di tích Havitta - tàn tích của một bảo tháp hoặc Tinh xá cổ từng được nhà khảo cổ H.C.P. Bell khai quật năm 1922. Trong ngôn ngữ Dhivehi của người Maldives, các từ như havitta, hatteli hay ustubu chính là sự biến âm địa phương của các thuật ngữ Phật giáo gốc Sanskrit như Stupa (Bảo tháp) hay Chaitya (Tinh xá).

Tại quần đảo Laamu Gan, các khảo sát hiện đại của Đại học Cambridge cũng đã phát hiện hàng chục cấu trúc đắp đất, bể nước nghi lễ và những phiến đá san hô khắc thần chú Phật giáo bằng chữ Sanskrit, khẳng định quy mô to lớn của các trung tâm tôn giáo cổ xưa.

Mốc chuyển dịch lịch sử quan trọng diễn ra vào năm 1153 CE, khi Vương quốc Maldives chính thức tiếp nhận Hồi giáo dưới thời Quốc vương Dhovemi Kalaminja. Phật giáo đã tồn tại vững chắc tại đây trong khoảng 1.500 đến 1.800 năm. Quá trình chuyển tiếp tôn giáo không diễn ra đột ngột mà kéo dài đan xen qua nhiều thập kỷ, được ghi lại trên các bản đồng *lōmāfānu* khắc chữ vào cuối thế kỷ XII. Những văn bản khắc trên bản đồng *lōmāfānu* vào cuối thế kỷ XII đã trở thành nguồn tư liệu văn tự vô giá, ghi lại giai đoạn chuyển tiếp đầy biến động nhưng cũng rất tự nhiên giữa hai thời kỳ lịch sử.

7 JULY 2024

100

100

Chữ viết Dhivehi cổ khắc trên các bản bảng đồng cổ lōmāfānu được in trên tờ 100 Rufiyaa.

Trải qua gần mười thế kỷ, dù diện mạo tôn giáo đã hoàn toàn thay đổi, dải trầm tích Phật giáo vẫn âm thầm chảy trong lòng Maldives. Từ nghệ thuật chạm khắc đá san hô tinh xảo trên các bức tường thánh đường Hồi giáo cổ, đến cấu trúc ngữ âm của ngôn ngữ Dhivehi và nếp sống ôn hòa của cư dân địa phương, tất cả đều mang bóng dáng của sự giao thoa văn hóa lâu đời. Sự tôn trọng di sản lịch sử cùng những nỗ lực bảo tồn di tích khảo cổ của Maldives ngày nay thể hiện một cái nhìn bao dung và trân trọng đối với quá khứ.

Lịch sử giao thương hàng hải Ấn Độ Dương ghi nhận rằng, nằm trên tuyến đường kết nối Sri Lanka, Nam Ấn Độ và thế giới Ả Rập, Maldives từ những thế kỷ đầu Công nguyên đã là mắt xích quan trọng của các đoàn thuyền buôn. Sự gần gũi về địa lý và hải trình giao thương với Sri Lanka, một trung tâm Phật giáo Nam truyền hùng mạnh đã trở thành nhịp cầu tự nhiên đưa ánh sáng Phật pháp đến với quần đảo này. Mặc dù các truyền thuyết dân gian thường xếp mốc du nhập Phật giáo vào thế kỷ III TCN thời Hoàng đế A Dục, những phát hiện khảo cổ học hiện đại đã chứng minh rằng các cộng đồng Tăng đoàn và tu viện Phật giáo đã tồn tại vững chắc tại đây từ thế kỷ V CE cho đến giữa thế kỷ XII.

Chuyến đi tới Maldives dưới sự gợi mở từ Đại sứ Trịnh Thị Tâm đã vượt xa khuôn khổ của một chuyến khảo sát thông thường. Đó là một hành trình chiêm nghiệm sâu sắc về sự vô thường của thời gian và vẻ đẹp kỳ diệu của lịch sử. Quốc đảo Maldives ngày nay, với vẻ đẹp lung linh của biển trời Hồi giáo và chiều sâu lắng đọng của di sản Phật giáo cổ đại, chính là minh chứng sống động cho khả năng kết nối văn hóa phi thường của con người trên đại dương bao la.

Rời Maldives, đọng lại trong tôi không chỉ là sắc xanh miên man của biển cả, mà là niềm tri ân duyên lành được chạm vào một chương lịch sử rục rờ nhưng trầm lắng, nơi Phật pháp từng đơm hoa giữa lòng đại dương gần hai ngàn năm trước.

Bài và ảnh: **Cát Khánh** - Maldives tháng 10/2026